

Sygn. akt IV Ca 6/14

IV Cz 22/14

POSTANOWIENIE

Dnia 28 marca 2014r.

Sąd Okręgowy w Słupsku IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym :

Przewodniczący: SSO Mariola Watemborska

Sędziowie SO: Dorota Curzydło (spr.), Jolanta Deniziuk

Protokolant: sekr. sądowy Barbara Foltyn

po rozpoznaniu w dniu 14 marca 2014 r., w Słupsku na rozprawie

sprawy z wniosku U. B.

z udziałem Z. T., K. M. (1), H. Ż., M. R., S. B. i M. T. (1)

o dział spadku i zniesienie współwłasności

na skutek apelacji wniesionej przez uczestnika Z. T. oraz zażalenia uczestniczek K. M. (2), H. Ż., M. T. (1) i M. R. od postanowienia Sądu Rejonowego w Słupsku z dnia 7 października 2013 r. sygn. akt IX Ns 124/06

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

A. punktowi 1 nadać brzmienie:

i. 1a) ustalić, że w skład spadku po S. T., zmarłym dnia (...)r. w S. ostatnio stale zamieszkałym w D. wchodzi udział w wysokości $\frac{1}{4}$ w prawie własności niewydzielonej części nieruchomości obejmującej zabudowane działki (...) oraz niezabudowane działki (...), położone w D. o powierzchni łącznej (...)ha, dla której Sąd Rejonowy w Słupsku Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) – o wartości (...) złotych;

ii. 1b) ustalić, że w skład spadku po F. T., zmarłej dnia (...)r. r. w S. ostatnio stale zamieszkałej w D. wchodzi udział w wysokości $\frac{5}{16}$ w prawie własności niewydzielonej części nieruchomości opisanej w punkcie 1a – o wartości (...) złotych;

B. Punktowi 2 nadać brzmienie:

i. 2a) ustalić, że zaliczeniu na schedę spadkową po S. T. podlega darowizna uczyniona przez spadkodawcę na rzecz Z. T. w wysokości (...) zł w związku z czym wartość schedy spadkowej wynosi (...)złoty;

ii. 2b) ustalić, że zaliczeniu na schedę spadkową po F. T. podlega darowizna uczyniona przez spadkodawczynię na rzecz Z. T. w wysokości (...)zł w związku z czym wartość schedy spadkowej wynosi (...)złoty;

C. w punkcie 5 obniżyć stanowiącą wartość nakładów kwotę (...) zł do kwoty (...) złotych

D. w punkcie 6:

a) podpunktowi D nadać brzmienie: przyznać na wyłączną własność Z. T. następujące działki położone D.:

- (...) powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych,
- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych,
- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych,
- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...)złotych,
- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...)złotych,
- (...) o powierzchni(...)ha i wartości (...) złotych,
- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych,

b) podpunktowi E nadać brzmienie przyznać na wyłączną własność H. Ź. następujące działki położone D.:

- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych,
- (...) o powierzchni (...)ha i wartości(...)złotych,
- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych,
- (...) o powierzchni(...)ha i wartości (...) złotych,

c) podpunktowi F nadać brzmienie: przyznać na wyłączną własność K. M. (1) następujące działki położone D.:

- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych,
- (...)o powierzchni (...)ha i wartości (...)złotych,
- (...) o powierzchni(...)ha i wartości (...)złotych,
- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych ,
- (...)o powierzchni(...)ha i wartości (...)złotych,
- (...)o powierzchni (...)ha i wartości (...)złotych,
- (...)o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych,
- (...)o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych,
- (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...)złotych,
- (...)o powierzchni (...)ha i wartości(...) złotych,
- (...)o powierzchni (...)ha i wartości (...) złotych
- (...)o powierzchni (...)ha i wartości (...)złotych,

d) dodać podpunkt G: pozostawić we współwłasności Z. T., H. Ź. i K. M. (1) działkę (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...)((...)) złotych określając, że udziały we współwłasności wynoszą: Z. T. - $\frac{1}{4}$, H. Ź. - $\frac{1}{4}$, K. M. (1) - $\frac{1}{2}$;

E. punktowi 7 nadać brzmienie: zasądzić od U. B. i S. B. solidarnie na rzecz:

- Z. T. kwotę (...) złotych,
  - H. Ż. kwotę (...) złotych,
  - K. M. (1) kwotę (...) złotych,
2. oddalić apelację w pozostałym zakresie,
  3. oddalić zażalenie,
  4. orzec, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swym udziałem w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt IV Ca 6/14

IV Cz 22/14

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni U. B. wniosła o ustalenie, że w skład spadku po zmarłych F. i S. T. wchodzi: udział 1/2 niewydzielonej części nieruchomości rolnej, położonej w D. na działkach o nr (...) o obszarze (...)m², dla której Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), zabudowanej dwoma budynkami przy ul. (...) o wartości łącznie z gruntem (...)zł, ul. (...) o wartości(...)zł, 1/2 wartości niezabudowanej działki o nr (...) o pow. (...) m² o wartości (...)zł. U. B. zaproponowała, by nieruchomość położona na działce nr (...) pozostała własnością K. M. (1), nieruchomość zabudowana na działce (...) będzie stanowiła współwłasność S. i U. B., działkę nr (...) otrzymają po połowie Z. T. oraz U. i S. B., zaś działkę nr (...) otrzymają po 1/5 M. T. (1), M. R., H. Ż., K. M. (1), Z. T..

Uczestnik Z. T. w odpowiedzi na wniosek zakwestionował podaną wartość nieruchomości, uznając ją za zaniżoną, przychylił się do wniosku w tej części, by przyznać działkę nr (...) K. M. (1), a działkę nr (...) na współwłasność jemu oraz małżonkom B.. Uczestnik wskazał, że uczestniczki M. R., M. T. (1) i H. Ż. zrzekają się swoich udziałów spadkowych dla niego, wobec czego zasadnym jest przyznanie mu mieszkania w budynku przy ul. (...). Uczestnik wskazał, że część budynku(...)wybudował własnym nakładem i od 22 lat zamieszkuje w nim wraz z rodziną.

Uczestniczka M. T. (1), w tym jako pełnomocnik M. R. i K. M. (1) oraz uczestniczka H. Ż. poparły wniosek o dokonanie działu spadku i zniesienie współwłasności. Poparły przyznanie działki nr (...) K. M. (1), bez obowiązku spłat i dopłat na rzecz pozostałych spadkobierców.

Wszyscy uczestnicy postępowania zgodnie wniesli, by ustalić, że objęty postępowaniem o dział spadku udział 1/2 w nieruchomości stanowił przedmiot wspólności ustawowej małżeńskiej F. i S. T., nie zaś jak wynika z zapisów w księdze wieczystej jedynie S. T..

Po zawieszeniu, a następnie podjęciu postępowania, na rozprawie w dniu 29 kwietnia 2011r., S. B., wezwany do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania, działając w imieniu swoim i jako pełnomocnik wnioskodawczyni U. B. zmodyfikował wniosek żądając dokonania działu spadku po S. i F. T. i zniesienia współwłasności nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr (...), a nadto zniesienia współwłasności działki (...). Pełnomocnik wnioskodawczyni wskazał, że domaga się przyznania na własność jego i wnioskodawczyni działki nr (...), przyznania działki nr (...) K. M. (1), zaś działek (...) do podziału między pozostałych uczestników. S. B. wskazał, że nie wyrażają z żoną zgody na ustanowienie dla Z. T. na działce nr (...) służebności mieszkania ani żadnego innego prawa do korzystania z pomieszczeń w budynku posadowionym na tej działce.

Uczestnik Z. T. sprzeciwił się przyznaniu działki (...) na własność małżonkom B. i wniosł o pozostawienie tej działki we współwłasności z nim oraz wydzielenie w budynku posadowionym na tej działce dwóch odrębnych lokali - lokal na parterze miałby przyspaść jemu, a na piętrze i strychu wnioskodawczyni i S. B..

Wszyscy uczestnicy zgodnie określili wartość działek wyodrębnionych z działki (...) na (...) zł za m2. Przyznali również, że wartość działki nr (...) wynosi(...)zł.

M. T. (1), działając w imieniu M. R. i K. M. (1) oraz H. Ż., składając oświadczenie o odwołaniu darowizny dokonanej na rzecz Z. T. umową z dnia 24 maja 2011r., wskazały, że domagają się stwierdzenia w całości nieważności umowy darowizny udziałów 4/12 w połowie zabudowanej części nieruchomości - działki nr (...), wpisanej w księdze wieczystej (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy VII Wydział Ksiąg Wieczystych - zawartej dnia 24 maja 2011 r. między w/w osobami i Z. T. –przed notariuszem T. W. w P. – Akt Notarialny Rep. A (...) lub alternatywnie zobowiązania Z. T. do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu z powrotem udziału wynoszącego łącznie 3/12 części we współwłasności zabudowanej działki nr (...) na rzecz K. M. (1), udziału wynoszącego 1/12 części we współwłasności zabudowanej działki nr (...) na rzecz H. Ż.. Co do żądania działu spadku i zniesienia współwłasności pełnomocnik M. T. (1), M. R., K. M. (1) i H. Ż. w osobie adwokata wskazał wartość dokonanej na rzecz U. B. przez spadkodawców darowizny wyczerpała jej udział spadkowy, wobec czego wnioskodawczyni nie może być uwzględniana przy działu spadku. Nadto pełnomocnik wniósł o ustalenie, że w skład spadku po S. T. i F. T. wchodzi udział 1/2 w działkach nr (...), natomiast w skład masy spadkowej nie wchodzi działka nr (...). Nadto pełnomocnik uczestniczek wniósł o zaliczenie na poczet schedy spadkowej darowizny uczynionej na rzecz uczestnika Z. T.. Pełnomocnik uczestniczek wskazał też, że uznaje nakłady dokonane przez wnioskodawczynię i uczestnika S. B. na zabudowaną domem dwurodzinnym działkę nr (...), zgodnie z kosztorysem z dnia 29 czerwca 2011r. do kwoty (...)zł. Pełnomocnik wniósł o dokonanie działu spadku i zniesienia współwłasności w ten sposób, by przyznać działkę nr (...) U. i S. małżonkom B., działki nr (...) Z. T. oraz U. i S. małżonkom B. w udziałach po 1/2, działki nr (...) K. M. (1), wyodrębnionych geodezyjnie działek nr (...) uczestniczce H. Ż., pozostałych działek wyodrębnionych z działek nr (...) uczestniczce K. M. (1). Nie wyraził natomiast zgody na przyznanie jakiegokolwiek części działki nr (...) uczestnikowi Z. T. i jakiegokolwiek innemu podmiotowi, nie będącemu uczestnikiem niniejszego postępowania.

Rozpoznający sprawę w pierwszej instancji Sąd Rejonowy ustalił, że S. T. na podstawie umowy kupna sprzedaży z dnia 16 marca 1962r. nabył prawo własności nieruchomości położonej we wsi i gromadzie D., stanowiącej działkę rolną o pow. (...) m2, z posadowionym na niej domem mieszkalnym, objętą księgą wieczystą KW nr (...). W chwili nabycia tej nieruchomości S. T. pozostawał w związku małżeńskim z F. T.. Nieruchomość ta została nabyta do majątku dorobkowego małżonków T..

S. T. zmarł dnia (...) w S., ostatnio stale przed śmiercią zamieszkiwał w D.. Prawomocnym postanowieniem z dnia 6 stycznia 1995 r., sygn. akt IX Ns 646/94, Sąd Rejonowy w Słupsku stwierdził, że spadek po S. T. na podstawie ustawy nabyła żona F. T. w 1/4 i dzieci: M. M. (1), M. R., U. B., K. M. (1), H. Ż., Z. T. po 1/8 części.

Dalej Sąd pierwszej instancji ustalił, że F. T. zmarła dnia (...)r. w P., ostatnio stale zamieszkiwała w D.. Prawomocnym postanowieniem z dnia 28 lutego 2002r., sygn. akt IX Ns 62/02, Sąd Rejonowy w Słupsku stwierdził, że spadek po F. T. na podstawie ustawy nabyły dzieci: M. T. (1), M. R., U. B., K. M. (1), H. Ż., Z. T. po 1/6 części.

M. M. (1) po rozwiązaniu jej małżeństwa przez rozwód powróciła do nazwiska T.. Na podstawie decyzji Starosty (...) zmieniła nazwisko na J.-T..

Z ustaleń Sądu Rejonowego wynika ponadto, że w skład spadku po S. T. i F. T. wchodzi udział 1/2 w prawie własności niewydzielonej części nieruchomości o powierzchni (...)ha, położonej w D., dla której Sąd Rejonowy w Słupsku prowadzi księgę wieczystą nr (...) składającej się z zabudowanej działki nr (...), o pow. (...)ha i wartości (...)zł, zabudowanej działki nr (...), o pow. (...)ha i wartości (...)zł, niezabudowanych działek o nr (...) (uprzednio stanowiących działkę nr (...)) o łącznej pow. (...)ha i wartości(...)zł oraz zabudowanej działki (...) o powierzchni (...)ha i wartości (...)zł.

Postanowieniem z dnia 4 marca 2009r., sygn. IX Ns 499/06 Sąd Rejonowy w Słupsku stwierdził, że M. T. (1), H. Ż., K. M. (1), M. R., Z. T. nabyli przez zasiedzenie z dniem (...) prawo własności po 1/6 części każde z nich nieruchomości stanowiącej działkę niezabudowaną nr (...) o pow.(...)m2, położoną w D., dla której Sąd Rejonowy w Słupsku prowadzi

księgę wieczystą KW (...), w której jako właściciel wpisany jest (...). Postanowieniem z dnia 30 października 2009 r., sygn. IV Ca 287/09, Sąd Okręgowy w Słupsku oddalił apelację od ww. postanowienia Sądu Rejonowego w Słupsku.

Następnie Sąd Rejonowy ustalił, że z działki nr (...) wyodrębniono geodezyjnie działki o numerach: (...) o pow. (...)m² i wartości (...)zł, (...) o pow. (...) m² i wartości (...), (...)o pow.(...)m² i wartości (...)zł,(...)o pow. (...) m² i wartości(...)zł,(...) o pow.(...)m² i wartości (...)zł, (...) o pow. (...) m² i wartości (...)zł,(...) o pow. (...)m² i wartości (...) zł, (...)o pow. (...) m² i wartości (...)zł, (...)o pow. (...)m² i wartości (...)zł, (...)o pow.(...)m² i wartości (...)zł.

Umową darowizny z dnia 26 marca 1981 r., zawartą w Państwowym Biurze Notarialnym przed notariuszem M. M. (2), rep. A nr(...), S. i F. małżonkowie T. darowali swojej córce U. B. i jej mężowi S. B., do ich majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską udział 1/2 w prawie własności nieruchomości oznaczonej wówczas jako działka nr (...), dla której prowadzona jest księga KW nr (...). Aktualna wartość tej darowizny wynosi (...)zł.

Z kolei umową darowizny z dnia 24 lipca 1987r., zawartą w Państwowym Biurze Notarialnym przed notariuszem B. P., rep. A nr (...), S. i F. małżonkowie T. oraz U. i S. B. darowali Z. T. i jego małżonce M. T. (2), do ich majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską niezabudowaną działkę nr (...) o pow. (...)m², powstałą z podziału geodezyjnego działki nr (...), objętej księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Słupsku KW nr (...), w wyniku którego powstały działki nr (...). Aktualna wartość tej darowizny wynosi (...)zł.

Jak ustalił dalej Sąd Rejonowy po śmierci S. T. do dnia 25 stycznia 2002 r. U. i S. małżonkowie B. przeprowadzili na budynku posadowionym na działce nr (...) prace remontowe polegające między innymi na wymianie stolarki okiennej, podwyższeniu poddasza i zaadaptowania go na powierzchnię użytkową (mieszkalną), wymianę pokrycia dachowego. Wartość nakładów poczynionych przez nich na budynek mieszkalny położony na działce nr (...) od dnia 14 lutego 1992 r. do dnia 25 stycznia 2002 r. wyniosła(...)zł.

Umową darowizny z dnia 24 maja 2011r. zawartą przed T. W. notariuszem w Kancelarii Notarialnej w P., Rep. A (...), H. Ż. oraz M. T. (1), działając w imieniu swoim i jako pełnomocnik M. R., K. M. (1), darowały Z. T. udziały wynoszące łącznie 4/12 części (każdy z darczyńców darował udział po 1/12) we współwłasności zabudowanej działki nr (...) obszaru (...) ha, wchodzącej w skład nieruchomości objętej księgą wieczystą (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Słupsku. Strony umowy w § 7 aktu notarialnego wniosły na podstawie w/w umowy oraz przedłożonych dokumentów o odłączenie z księgi wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Słupsku działki nr (...) obszaru (...)ha oraz założenie dla niej nowej księgi wieczystej z wpisem Z. T. jako współwłaściciela w udziale wynoszącym łącznie 5/12, U. B. 1/12 wraz z przeniesieniem do nowej księgi wieczystej wpisu własności na rzecz U. i S. małżonków B. w udziale 1/2 części na prawach wspólności ustawowej z księgi dotychczasowej i na dotychczasowej podstawie. Wniosek ten został uwzględniony i w dniu 23 sierpnia 2011 r. dla działki nr (...) założona została księga wieczysta nr (...). Orzeczenie referendarza sądowego w tym przedmiocie zostało zaskarżone skargą przez S. B.. Postanowieniem z dnia 19 marca 2012 r., sygn. (...) (...) Sąd Rejonowy w Słupsku utrzymał w mocy zaskarżony wpis. Apelację od postanowienia Sądu Rejonowego złożył S. B.. Postanowieniem z dnia 23 maja 2012 r., sygn. IV Ca 260/12 Sąd Okręgowy w Słupsku uwzględnił apelację S. B., uchylił dokonany wpis i oddalił wniosek.

Jak ustalił Sąd pierwszej instancji Z. T. nakłonił M. T. (1) i H. Ż. do zawarcia w/w umowy darowizny obiecując im, że jeśli przekażą na jego rzecz udziały w działce nr (...), zgodzi się na dokonanie działu spadku w drodze ugody. Na rozprawie w dniu 20 marca 2012 r. Z. T. nie wyraził jednak zgody na zawarcie ugody.

Żądanie M. T. (1), działającej w imieniu M. R. i K. M. (1) oraz H. Ż. dotyczące odwołania darowizny dokonanej na rzecz Z. T. umową z dnia 24 maja 2011 r. (Rep.A (...)) Sąd Rejonowy w Słupsku rozstrzygnął wyrokiem z dnia 15 lutego 2013r., sygn. akt IX C 358/12 stwierdzając nieważność w całości umowy darowizny udziałów wynoszących łącznie 4/12 części w połowie zabudowanej nieruchomości, oznaczonej numerem geodezyjnym działki (...), położonej w D. ujawnionej w księdze wieczystej KW (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Słupsku VII Wydział Ksiąg Wieczystych, która to umowa zawarta została dnia 24 maja 2011r. między powódkami K. M. (1), M. T. (1), H. Ż. i M. R. a pozwanym Z. T., przed Notariuszem w P. T. W., aktem notarialnym rep. A nr (...) (k. 259 akt IX C 358/23). Na skutek apelacji Z. T. od w/w wyroku Sąd Okręgowy w Słupsku wyrokiem z dnia 12 lipca 2013r. , sygn. IV Ca 337/13, uchylił zaskarżony wyrok,

zniósł w całości postępowanie przed sądem pierwszej instancji i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Słupsku prowadzącemu sprawę o dział spadku sygn. akt IX Ns 124/06 do ponownego rozpoznania w tym postępowaniu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, że umową darowizny z dnia 6 września 2012r. zawartą przed T. W. notariuszem w Kancelarii Notarialnej P., Rep. A (...), M. T. (1), działając w imieniu swoim oraz jako pełnomocnik M. R., darowała K. M. (1) udziały spadkowe przysługujące jej i M. R. w spadku po rodzicach S. T. i F. T., obejmujące w szczególności udziały wynoszące łącznie 2/12 części (od każdej z darujących 1/12 część) we współwłasności nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Słupsku, a K. M. (1) tę darowiznę przyjęła.

Umową darowizny z dnia 20 września 2012r. zawartą przed T. W. notariuszem w Kancelarii Notarialnej P., Rep.(...), M. T. (1), działając w imieniu swoim oraz jako pełnomocnik M. R., darowała K. M. (1) udziały przysługujące jej i M. R. wynoszące łącznie 2/6 części (od każdej z darujących 1/6 część) we współwłasności nieruchomości działki nr (...) objętej obecnie księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w S., a K. M. (1) tę darowiznę przyjęła.

Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika ponadto, że budynek mieszkalny na działce nr (...) jest trzykondygnacyjny, częściowo podpiwniczony, składa się z trzech części mieszkalnych – na parterze o powierzchni(...)m², na piętrze o powierzchni (...)m², na poddaszu o powierzchni (...). W budynku mieszkalnym położonym na działce nr (...) zamieszkują U. i S. B. z trzema córkami, przy czym jedna z nich-M. A. założyła już swoją rodzinę i mieszka tam z dwojgiem swoich dzieci, pozostałe córki są pełnoletnie (22 lata i 19 lat), ale nie usamodzielnili się jeszcze, nie założyły swoich rodzin. M. A. wraz ze swoją rodziną zajmuje pokój na parterze, prowadzi własną działalność gospodarczą. Pozostałe dwa pokoje na parterze zajmuje Z. T.. Są to pokoje, które przed śmiercią zajmowali S. i F. T..

U. B. jest obecnie na zasiłku przedemerytalnym, zajmuje się domem i ogrodem. S. B. prowadzi działalność gospodarczą z zakresu usług budowlanych.

Z. T. na działce nr (...) wybudował budynek mieszkalny o powierzchni użytkowej około (...) m², z (...)pokojami. W tym domu Z. T. zamieszkuje wraz z żoną i córką, obecnie studiującą w trybie dziennym w P.. Z. T. użytkuje część dawnej działki nr (...) przyległą do działki nr (...) jako ogródek przydomowy, ma nasadzenia w postaci drzewek owocowych, uprawia warzywa i owoce.

Działka nr (...) jest zabudowana budynkiem gospodarczym z garażem. Budynek ten został wybudowany nakładem małżonków B.. Nadto postawili oni na tej działce szklarnię, której wartość odtworzeniowa wynosi (...)zł. Działka ta jest współużytkowana przez Z. T., który ma niej urządzony ogród.

K. M. (1) nie pracuje, od wielu lat choruje na (...), utrzymuje się z renty, ma orzeczonego do dnia 31 lipca 2016 r. znaczny stopień niepełnosprawności, obecnie zamieszkuje wraz z M. T. (1).

Mając na uwadze tak ustalony stan faktyczny sprawy Sąd Rejonowy w Słupsku postanowieniem z dnia 7 października 2013r.:

1. ustalił, że w skład spadku po S. T. zmarłym w dniu 14 lutego 1992r. w S. ostatnio stale zamieszkałym w D. i F. T. zmarłej w dniu (...). w S. ostatnio stale zamieszkałej w D. wchodzi udział 1/2 w prawie własności niewydzielonej części nieruchomości o powierzchni (...)ha, położonej w D., dla której Sąd Rejonowy w Słupsku prowadzi księgę wieczystą nr (...) składającej się z:

I. zabudowanej działki nr (...), o pow.(...)ha i wartości (...)zł,

II. zabudowanej działki nr (...) o pow.(...)ha i wartości (...)zł,

III. niezabudowanych działek o nr (...) (uprzednio stanowiących działkę nr (...)) o łącznej pow.(...)ha i wartości (...)zł,

IV. zabudowanej działki (...) o pow. (...)ha i wartości (...)zł,

2. ustalił, że zaliczeniu na schedę spadkową po S. T. i F. T. podlegają darowizny uczynione przez spadkodawców na rzecz wnioskodawczyni U. B. o wartości (...)zł oraz na rzecz uczestnika postępowania Z. T. o wartości(...)zł, w związku z czym wartość schedy spadkowej wynosi łącznie 412272 zł, zaś jednego udziału spadkowego (...)zł,
3. ustalił, że U. B., Z. T., H. Ż. są właścicielami w udziałach po 1/6, zaś K. M. (1) w udziale po 3/6 nieruchomości niezabudowanej, oznaczonej jako działki nr (...) (uprzednio stanowiących działkę nr (...)), dla których sąd Rejonowy w Słupsku prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) o łącznej powierzchni (...)m2 i wartości (...)zł,
4. ustalił nieważność w całości umowy darowizny udziałów wynoszących łącznie 4/12 części w połowie zabudowanej nieruchomości, oznaczonej numerem geodezyjnym działki (...), położonej w D. ujawnionej w księdze wieczystej KW (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Słupsku VII Wydział Ksiąg Wieczystych, która to umowa zawarta została dnia 24 maja 2011r. między uczestnikami postępowania: K. M. (1), M. T. (1), H. Ż. i M. R. a Z. T., przed Notariuszem w P. T. W., aktem notarialnym rep. A nr (...),
5. ustalił, że U. i S. małżonkowie B. dokonali po śmierci spadkodawcy S. T. na działkę nr (...), opisaną w pkt 1 podpunkt I postanowienia nakładów o wartości (...)zł,
6. dokonał działu spadku po S. T. i F. T. oraz zniesienia współwłasności nieruchomości opisanych w pkt 1 i 3 postanowienia w ten sposób, że:
  - A. działkę nr (...) o wartości (...)zł, opisaną w pkt 1 ppkt I postanowienia przyznał na wyłączną własność wnioskodawczyni U. B. i uczestnikowi S. B. do ich majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską,
  - B. działkę nr (...) o wartości (...)zł opisaną w pkt 1 ppkt II postanowienia przyznał na wyłączną własność uczestnicze postępowania K. M. (1),
  - C. działkę nr (...) o wartości (...)zł opisaną w pkt 1 ppkt IV postanowienia przyznał na wyłączną własność uczestnikowi postępowania Z. T.,
  - D. działki nr (...) (uprzednio stanowiące działkę nr (...)) o wartości(...)zł, opisane w pkt 1 ppkt III postanowienia przyznał na wyłączną własność uczestnicze postępowania K. M. (1),
  - E. działki oznaczone numerami: (...)o pow. (...) m2 i wartości (...)zł,(...)o pow. (...) m2 i wartości(...)zł, (...)o pow.(...)m2 i wartości (...)zł, (...) o pow. (...)m2 i wartości (...)zł, (...)o pow. (...) m2 i wartości (...)zł, (...)o pow. (...) m2 i wartości (...)zł przyznał na wyłączną własność uczestnicze postępowania H. Ż.,
  - F. działki oznaczone numerami: (...)o pow. (...)m2 i wartości (...)zł, (...) o pow. (...) m2 i wartości (...) zł i(...) o pow. (...) m2 i wartości (...)zł, nr (...) o pow. (...) m2 i wartości (...)zł przyznał na wyłączną własność uczestnikowi postępowania Z. T.,
7. zasądził od wnioskodawczyni U. B. na rzecz uczestnika postępowania Z. T. kwotę (...)zł tytułem rozliczenia nakładów i dopłaty wyrównującej jego udział spadkowy,
8. nakazał U. i S. małżonkom B. wydanie uczestnikowi Z. T. działki nr (...) opisaney w pkt i ppkt IV postanowienia w terminie 1 miesiąca od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia,
9. nakazał uczestnikowi Z. T. opuścić z rzeczy prawa jego reprezentujących, opuścić i wydać U. i S. małżonkom T. dwa pokoje położone na parterze w budynku mieszkalnym posadowionym na działce nr (...) opisaney w pkt 1 ppkt I postanowienia, oznaczone jako pokój nr (...) na stronie 8 i 9 opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego A. D. z dnia 19 stycznia 2013r., stanowiącej integralną część niniejszego orzeczenia w terminie 1 miesiąca od dnia uprawomocnienia się postanowienia,

10. postanowił ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Słupsku tytułem zwrotu kosztów postępowania – wydatków pokrytych tymczasowo ze środków Skarbu Państwa:

- a. od wnioskodawczyni U. B. i uczestnika postępowania S. B. solidarnie kwotę (...)zł,
- b. od uczestnika postępowania Z. T. kwotę (...)zł,
- c. od uczestniczki postępowania K. M. (1) kwotę (...)zł,
- d. od uczestniczki postępowania H. Ż. kwotę (...)zł,

11. oddalił wniosek pełnomocnika uczestniczek K. M. (1), H. Ż., M. T. (1), M. R. o zasądzenie na rzecz tych uczestniczek od wnioskodawczyni i uczestników postępowania S. B. oraz Z. T. zwrotu kosztów postępowania.

Wydanie powyższego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy poprzedził rozważaniami prawnymi, w których oparł się w szczególności na przepisach art. 1036 k.c., art. 1037 § 1 k.c., art. 1039 § 1 k.c., art. 1040 k.c., art. 1042 § 1 i § 2 k.c., art. 46 § 1 k.c., art. 198 k.c., art. 211 k.c., art. 684 k.p.c. i art. 689 k.p.c.

W pierwszej kolejności Sąd pierwszej instancji ustalił skład spadku po S. T. i F. T., a następnie rozprawił się z kwestią darowizn dokonywanych przez uczestników postępowania między sobą, tj. umów z dnia 24 maja 2011r. i 20 września 2012r., rozważając ważność i skuteczność obu umów. Analizując treść umowy z dnia 24 maja 2011 r. Sąd Rejonowy zważył, że uczestniczki postępowania nie dokonały na rzecz uczestnika Z. T. darowizny udziałów w przedmiocie (nieruchomością) należącą do spadku, a rozporządziły fizycznie określoną częścią tej rzeczy. Przedmiotem tej umowy były bowiem udziały 4/12 w działce nr (...) stanowiącej część nieruchomości objętej KW (...), a nie udziały w tej nieruchomości. Tymczasem rozporządzenie dotyczy udziału, a nie fizycznie określonej części rzeczy wspólnej, gdyż żaden współwłaściciel nie ma wyłącznego prawa do takiej części aż do czasu ustania współwłasności. Tylko w przypadku, gdy zbywca jest wyłącznym właścicielem rzeczy, to od woli stron umowy zależy, czy przedmiotem zbycia będzie cała nieruchomość czy tylko jej część np. jedna z działek ją tworzących. Wówczas w wyniku odłączenia tej działki od nieruchomości macierzystej powstanie nowa nieruchomość. Zbycie fizycznie określonej części nieruchomości objętej współwłasnością jest możliwe, jeśli zgodę na taką czynność wyrażą wszyscy współwłaściciele. Bezsprzeczne jest, że na zawarcie umowy darowizny w dniu 24 maja 2011r. nie wyrazili zgody współwłaściciele tej nieruchomości S. B. i U. B.. Wobec tego, że umowa darowizny naruszała przepis art. 198 k.c., jak również art. 199 k.c., bowiem na jej zawarcie nie wyrazili zgody pozostali współwłaściciele Sąd Rejonowy ustalił, że jest ona nieważna ex tunc w świetle art. 58 § 1 k.c. Nie można było też z przyczyn wyżej wskazanych przyjąć, że umowa ta powinna być dotknięta jedynie rygorem bezskuteczności względnej. Nadto uczestniczki postępowania H. Ż. i M. T. (1) udowodniły również, iż zawierając z Z. T. umowę darowizny z dnia 24 maja 2011r. działały pod wpływem błędu wywołanego przez tego uczestnika podstępnie, a zatem ich oświadczenia woli dotknięte były wadą. Nawet zatem, gdyby nie podzielić stanowiska, że umowa darowizny z dnia 24 maja 2011r. jest nieważna, gdyż jej treść narusza przepis art. 198 k.c., to w ocenie Sądu pierwszej instancji uzasadnione w świetle zgromadzonego materiału dowodowego jest, że zawarta została ona pod wpływem wywołanego podstępnie przez uczestnika Z. T. błędu, który polegał na tym, że uczestnik ten zapewnił M. T. (1) i H. Ż., że po darowaniu mu udziałów w działce nr (...) zgodzi się on na dokonanie umownego działu spadku. O tym, że uczestniczki zostały wprowadzone podstępnie w błąd przez Z. T. dowiedziały się one na rozprawie w dniu 22 marca 2012r., gdy Z. T. odmówił zawarcia ugody w sprawie i od tego dnia zaczął biec dla nich termin do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu (art. 88 § 2kc).

Mając na uwadze nieważność ex tunc umowy darowizny z dnia 24 maja 2011r., Sąd Rejonowy nie miał wątpliwości co do ważności i skuteczności umowy darowizny udziałów spadkowych zawartej w dniu 6 września 2011r. pomiędzy M. T. (1), M. R. a K. M. (1), na podstawie której K. M. (1) nabyła udziały spadkowe tych uczestniczek.

W ocenie Sądu pierwszej instancji na uwzględnienie zasługiwał wniosek o ustalenie, że mimo iż w księdze wieczystej nr (...) jako współwłaściciel w udziale 1/2 widnieje jedynie S. T., to jednak udział 1/2 w nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) stanowił majątek dorobkowy S. i F. małżonków T.. Wpływ na to miał fakt, że nieruchomość ta została

nabyta przez S. T. w trakcie trwania małżeństwa oraz brzmienie obowiązującego na dzień 16 marca 1962r. (data nabycia nieruchomości przez S. T.) art. 21 § 1 kodeksu rodzinnego z 1950 r. (Dz.U. 1950, nr 34, poz. 308).

By ustalić wartość spadku Sąd dopuścił dowód z opinii biegłej sądowej rzeczoznawcy majątkowego A. D. na okoliczność ustalenia wartości działek objętych KW nr (...) według ich stanu na dzień śmierci F. T., tj. 25 lutego 2002 r., przy czym biegła na polecenie Sądu odstąpiła od wyceny działki nr (...), bowiem strony postępowania przyjęły zgodnie jej wartość na kwotę (...)zł.

Jednocześnie Sąd Rejonowy nie pominął, że co do zasady spadkobiercy są wzajemnie zobowiązani do zaliczenia na schedę spadkową otrzymanych od spadkodawcy darowizn (art. 1039 § 1 k.c.) i uwzględnił, że wartość darowizny uczynionej na rzecz małżonków B. ustalona zgodnie z art. 1042 § 2 k.c. wyniosła (...)zł, a zatem doliczeniu do schedy spadkowej podlegała $\frac{1}{2}$ tej kwoty (art. 43 §1 kro), tj.(...)zł. Z kolei przy ustalaniu wartości darowizny uczynionej przez spadkodawców na rzecz Z. T. i jego małżonki podlegającej zaliczeniu na schedę spadkową Sąd Rejonowy zważył, że darczyńcami oprócz spadkodawców byli również U. i S. małżonkowie B.. Zatem zaliczeniu na schedę spadkową podlegała $\frac{1}{4}$ wartości tej darowizny. Sąd pierwszej instancji uznał równocześnie, że twierdzenia uczestnika postępowania Z. T., by zgodnie z wolą spadkodawców wartość darowizny uczynionej na jego rzecz nie miała podlegać zaliczeniu na schedę spadkową, nie została w żaden sposób udowodniona.

Wartość darowizny uczynionej na rzecz wnioskodawczynie nie przekraczała wartości jej schedy spadkowej, zatem nie była ona wyłączona od działu spadku, bowiem wartość poczynionej na jej rzecz darowizny nie przewyższała wartości udziału spadkowego (art. 1040 k.c.).

Sąd Rejonowy rozpoznał także roszczenia związane z posiadaniem rzeczy. Rozliczeniu w niniejszym postępowaniu podlegały jedynie nakłady, jakie poczynili wnioskodawczynie i jej mąż na budynek posadowiony na działce nr (...) już po śmierci S. T. do dnia śmierci F. T.. Według stanu nieruchomości na ten dzień Sąd ustalał wartość spadku. Wartość nakładów poczynionych w tym okresie na działkę nr (...) wyłącznie przez małżonków B. zwiększała znacznie wartość masy spadkowej a tym samym udziałów spadkowych. Biegła ustaliła, że wartość nakładów poczynionych przez wnioskodawczynię i jej męża wynosi (...)zł. Rozliczeniu podlegała jedynie połowa tej kwoty, bowiem małżonkowie B. od 26 marca 1981r. pozostawali i pozostają współwłaścicielami do $\frac{1}{2}$ nieruchomości objętej księgą wieczystą (...). Wobec tego wartość nakładów podlegająca rozliczeniu w odniesieniu do jednego udziału spadkowego wynosiła (...)zł. Jednocześnie pełnomocnik uczestniczek nie udowodnił, by z tytułu nakładów poczynionych na przedmiotowy budynek uczestnik postępowania S. B. uzyskał zwrot podatku VAT, a zatem Sąd Rejonowy nie pomniejszył ustalonej przez biegłą wartości nakładów o kwotę odpowiadającą stawce podatku VAT.

Sąd pierwszej instancji, uznając obie opinie biegłej za wiarygodne, zważył ponadto, że w toku całego postępowania uczestnik Z. T. nie złożył żadnych wniosków dowodowych, by wykazać swoje twierdzenia, chociażby, że budynek gospodarczy na działce nr (...) był w dobrym stanie technicznym. Uczestnik podważał wiarygodność zawnioskowanych przez małżonków B. świadków, ale nie przedstawił żadnych dowodów, by dowieść swoich twierdzeń. W żaden sposób nie wykazał również, by czynił nakłady na budynek mieszkalny posadowiony na tej działce, nie zgłosił również w toku postępowania wniosku o rozliczenie takich nakładów.

Dokonując działu spadku Sąd pierwszej instancji zważył, że spór w niniejszym postępowaniu dotyczył przede wszystkim kwestii użytkowania przez Z. T. – domagającego się fizycznego podziału działki nr (...) poprzez ustanowienie odrębnej własności lokalu - w budynku mieszkalnym posadowionym na działce nr (...) dwóch pokoi, w których zamieszkiwali spadkodawcy. Sąd Rejonowy uznał, że ustanowienie odrębnej własności lokalu mieszkalnego zgodnie z wnioskiem Z. T. wymagałoby wydzielenia części wspólnych budynku pozostających we współwłasności przymusowej. Natomiast celem postępowania działowego jest wyjście ze stanu współwłasności. Ponadto fizyczny podział działki nr (...) nie ma żadnego racjonalnego uzasadnienia. Pociągałby za sobą jej istotną zmianę i zmniejszałby jej wartość (wydzielenie z domu, stanowiącego fizycznie i funkcjonalnie całość, drugiej, w sensie prawnym, nieruchomości). Uwzględnienie wniosku uczestnika zaostrzyłoby już istniejący konflikt między nim a małżonkami B. i stałoby się przyczyną powstawania kolejnych sporów. Nie uzasadniają go też, zresztą nie

sprecyzowane przez tego uczestnika, zasady współżycia społecznego. Z. T. już za życia spadkodawców otrzymał od nich i małżonków B. w darowiznie działkę nr (...) i wybudował na tej działce budynek mieszkalny dla swojej rodziny. Ma w pełni zaspokojone potrzeby mieszkaniowe.

Sąd Rejonowy dokonując działu spadku i zniesienia współwłasności nieruchomości, dla której jest prowadzona księga wieczysta (...) przyznał na wyłączną własność zgodnie z wnioskiem wnioskodawczyni i jej pełnomocnika działkę nr (...) do ich majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską. Udział $\frac{1}{2}$ we prawie własności nieruchomości objętej KW nr (...) był warty (...)zł. Wartość udziału wnioskodawczyni w działce nr (...) wynosiła(...) zł. Po zaliczeniu na schedę spadkową wnioskodawczyni wartości darowizny, pozostawała jej do zaspokojenia z tytułu dziedziczenia kwota (...)zł. Uwzględniając również wartość odtworzeniową szklarni na działce nr (...) wnioskodawczyni i jej mąż powinni otrzymać równowartość (...)zł. Wartość działki nr (...) jest wyższa, zatem wnioskodawczyni jest zobowiązana do ewentualnych dopłat celem wyrównania udziału. Sąd nie miał żadnych wątpliwości, że ta działka powinna przyspaść małżonkom B., mając na uwadze, że to oni wybudowali na tej działce dom mieszkalny i przez cały okres od momentu uczynionej na ich rzecz darowizny do chwili obecnej dokonywali na ten budynek nakładów rozbudowując go, ulepszając i remontując.

K. M. (1) dysponowała 3 udziałami spadkowymi o wartości 206.136 oraz trzema udziałami we współwłasności działek o nr od (...) do (...)o wartości (...) zł. Po rozliczeniu przypadających zgodnie z wielkością udziałów nakładów K. M. (1) powinna dostać nieruchomości o wartości (...)zł. Sąd Rejonowy przyznał K. M. (1) zgodnie z wnioskiem jej pełnomocnika działkę zabudowaną nr (...) o wartości (...)zł i całość działek niezabudowanych, powstałych z działki nr (...) o łącznej wartości(...)zł. Łącznie K. M. (1) dostała zatem nieruchomości o wartości (...)zł. Sąd nie zasądził kwoty (...)zł tytułem rozliczenia nakładów na rzecz wnioskodawczyni i jej męża od K. M. (1), ponieważ strony postępowania zgodnie w toku postępowania przyjmowały, że K. M. (1) powinna otrzymać przypadającą na nią część nieruchomości bez spłat i dopłat ze względu na swoją bardzo trudną sytuację materialną i zdrowotną.

H. Ż. powinna dostać nieruchomości o łącznej wartości (...)zł na którą składała się wartość jej udziału spadkowego ((...) zł), wartość jej udziału w działkach o nr (...) ((...) zł) pomniejszona o przypadającą na nią wartość nakładów na działkę nr (...) ((...)zł). Sąd pierwszej instancji zgodnie z wnioskiem tej pełnomocniczki przyznał jej na wyłączną własność działki powstałe po podziale działki nr (...) o numerach: (...)o łącznej wartości(...)zł. Z uwagi na niewielką różnicę wartości (...)zł Sąd pierwszej instancji zaniechał rozliczenia tej kwoty na rzecz małżonków B..

Na poczet schedy spadkowej Z. T. w pierwszej kolejności zaliczyć należało wartość darowizny, co powodowało, że temu uczestnikowi, wskutek działu spadku i zniesienia współwłasności działek powstałych z działki nr (...), powinny przyspaść nieruchomości o wartości (...)zł, przy czym po rozliczeniu nakładów przypadających na tego uczestnika ((...)zł) wartość ta zmniejszała się do kwoty (...)zł. Sąd Rejonowy zgodnie z wnioskiem Z. T. przyznał mu na wyłączną własność zabudowaną działkę nr (...) i niezabudowane działki nr (...). Nadto Sąd przyznał mu niezabudowane działki przylegające do działki o nr (...), to jest działki (...). Łącznie wartość nieruchomości przyznanych na własność Z. T. wynosiła (...)zł, bowiem przy wartości działki nr (...) Sąd pierwszej instancji uwzględnił również wartość odtworzeniową szklarni posadowionej na tej działce przez małżonków B. ((...)zł). Wobec tego, że wartość nieruchomości przyznanych Z. T. nie wyczerpała należnej mu wartości udziałów, Sąd na podstawie art. 212 § 1 k.c. zasądził od wnioskodawczyni na rzecz tego uczestnika dopłatę w wysokości (...)zł.

Na podstawie art. 624 k.p.c. Sąd Rejonowy nakazał wydanie przez małżonków B. Z. T. działki nr (...), zaś Z. T. małżonkom B. zajmowanych przez niego dwóch pokoi położonych na parterze budynku mieszkalnego posadowionego na działce nr (...), wyznaczając im termin miesiąca od dnia uprawomocnienia się postanowienia, uznając ten termin za wystarczający.

Sąd Rejonowy dokonał również na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. wyliczenia kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, uwzględniając koszty opinii biegłych, koszty dojazdu świadków, koszty przeprowadzenia mediacji. Sąd przyjął, że opinia biegłej A. D. została dopuszczona w interesie wszystkich spadkobierców. Na wnioskodawczynię i uczestnika S. B. przypadły koszty (...) (...), koszty opinii uzupełniającej biegłej A. D., koszty

stawiennictwa zawnioskowanych przez nich świadków (...) zł. W interesie uczestnika Z. T. został dopuszczony dowód z opinii biegłego geodety. Na podstawie art. 520 §2 Sąd Rejonowy obciążył tego uczestnika kosztami przeprowadzonej w sprawie mediacji, uznając, że wniosek uczestnika Z. T. o przeprowadzenie mediacji został złożony w złej wierze i miał na celu jedynie przedłużenie tego postępowania. Sąd pierwszej instancji oddalił wniosek fachowego pełnomocnika uczestniczek o zasądzenie na ich rzecz od uczestników postępowania przez niego niereprezentowanych zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, bowiem w sprawie nie było sporu co do zasadności dokonania działu spadku i zniesienia współwłasności.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia w części wywiódł uczestnik postępowania Z. T.. Podniósł ona zarzuty sprzeczności istotnych ustaleń Sądu Rejonowego z treścią zebranego w sprawie materiału oraz niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności sprawy. Apelujący podniósł w szczególności, że błędnie ustalono, iż umowa darowizny z dnia 24 maja 2011r. została zawarta pod wpływem błędu wywołanego przez niego podstępnie, błędnie ustalono wartości darowizn z dnia 26 marca 1981r. i z dnia 24 lipca 1987r., jak również niewłaściwie ustalono zakres prac remontowych i nakładów małżonków B. na ten cel, niewłaściwie przydzielono działki, nie uwzględniono zasad współżycia społecznego, a ponadto niewłaściwie rozliczono koszty postępowania w zakresie opinii biegłej, jak i w nieuzasadniony sposób rozdzielono ciężar kosztów postępowania. Nadto apelujący zakwestionował nieprzeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu architektoniczno-budowlanego oraz pominięcie zarzutu przedawnienia roszczeń małżonków B. z tytułu nakładów na nieruchomości nr (...) ponad kwotę(...)zł.

W efekcie uczestnik Z. T. wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozstrzygnięcia w części dotyczącej pkt: 2, 5, 6A, 6D, 6E, 6F, 7, 9, 10a, 10b, 10c, 10d oraz o zmianę zaskarżonego postanowienia w części postanowienia dotyczącego pkt 4.

W odpowiedzi na apelację uczestnika postępowania pełnomocnik K. M. (1), H. Ż., M. T. (1) i M. R. wniósł o jej oddalenie w całości jako bezzasadnej a ponadto o zasądzenie od tego uczestnika na rzecz reprezentowanych przez fachowego pełnomocnika uczestniczek kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego za obie instancje. Nadto wniósł o zasądzenie od uczestnika Z. T. solidarnie na rzecz uczestniczek kosztów procesu w postępowaniach w sprawach o sygn. akt IX 358/12 i IV Ca 337/13.

Zażalenie na zawarte w pkt 11 postanowienia Sądu Rejonowego w Słupsku rozstrzygnięcie oddalające wniosek fachowego pełnomocnika uczestniczek o zasądzenie na ich rzecz od uczestników postępowania przez niego niereprezentowanych zwrotu kosztów zastępstwa procesowego złożył tenże fachowy pełnomocnik, zarzucając naruszenie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 520 k.p.c., § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt 6 i 7, § 8 pkt 6 i § 9 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, jak również przepisu art. 386 § 6 k.p.c., art. 108 § 2 k.p.c.

W konsekwencji strona skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt 11 przez zasądzenie na rzecz uczestniczek postępowania reprezentowanych przez fachowego pełnomocnika od uczestnika Z. T. kwoty (...) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania przed obiema instancjami w sprawie o sygn. akt IX 358/12 i IV Ca 337/13 oraz solidarnie od Z. T., S. B. i U. B. kwoty(...)zł tytułem zwrotu kosztów postępowania w sprawie o sygn. akt IX Ns 124/06.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja w części zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że postępowanie apelacyjne mimo, iż jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego co oznacza, że sąd drugiej instancji ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia. W konsekwencji może, a jeżeli je dostrzeże – powinien, naprawić wszystkie naruszenia prawa materialnego, niezależnie od tego, czy zostały wyknięte w apelacji, pod warunkiem, że mieszczą się w granicach zaskarżenia. Sąd drugiej instancji nie może ograniczać się jedynie do oceny zarzutów skarżącego, lecz musi dokonać ponownych, własnych ustaleń, a następnie poddać je ocenie pod kątem

prawa materialnego (por m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia lutego 2012 r. IV CSK 290/11 LEX nr 1136006, z dnia 13 marca 2012 r. II PK 173/11 LEX nr 1211151) .

Przedmiotem postępowania o dział spadku nie jest roszczenie lecz żądanie ukształtowania prawa. Dotyczy ono konkretnego mienia, którego przynależność do spadku sąd musi ustalić. Postanowienie o dziale spadku ma charakter niepodzielny i jest tak zbudowane, że jego poszczególne rozstrzygnięcia są wzajemnie zależne i wzajemnie uwarunkowane. Jedynie wyjątkowo, gdy zaskarżona część postanowienia działowego nie ma wpływu na rozstrzygnięcie o samym dziale możliwe jest rozpoznanie sprawy w tym zakresie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 1964 III CR 294/64, OSNCP z 1965 r. nr 7-8, poz. 130, postanowienia Sądu najwyższego z dnia 28 stycznia 1999 r. III CKN 63/98 nie publ.). Konsekwencją integralności postanowienia o dział spadku była konieczność zbadania przez Sąd drugiej instancji zgodności z przepisami prawa materialnego wszystkich rozstrzygnięć dotyczących działu spadku a zawartych w zaskarżonym postanowieniu, mimo że apelujący zaskarżył tylko niektóre jego punkty.

Badając zaskarżone orzeczenie przez pryzmat przepisów prawa materialnego Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że zawarte w punkcie 1 rozstrzygnięcie nie jest prawidłowe. Wnioskodawcy domagali się dokonania działu spadku po dwóch spadkobiercach i obowiązkiem Sądu było odrębne ustalenie co wchodzi w skład spadku po każdym z nich. Dokonane przez Sąd Rejonowy ustalenie, że w skład spadku po obojgu wchodzi udział $\frac{1}{2}$ niewydziałonych części w nieruchomości objętej Kw nr (...) nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach. W świetle art. 922 § 1 k.c. w skład spadku wchodzi ogół praw i obowiązków o charakterze cywilnoprawnym i majątkowym, które nie są ściśle związane z osobą zmarłego i które przysługiwały spadkodawcy w chwili śmierci. Wprawdzie F. i S. T. byli współwłaścicielami na prawach wspólności majątkowej małżeńskiej, jednak każdemu z nich (w chwili otwarcia spadku) przysługiwał inny udział we współwłasności w nieruchomości. Pomiedzy spadkodawcami za ich życia istniała wspólność majątkowa małżeńska, która miała charakter wspólności łącznej tzw. niepodzielnej ręki. Z chwilą śmierci S. T. wspólność ta przekształciła się w przysługującą F. T. i spadkobiercom S. T. współwłasność w częściach ułamkowych (art. 1035 k.c.). Ponieważ udziały małżonków T. w ich majątku wspólnym były równe (art. 43 k.r.o. w brzmieniu obowiązującym w chwili otwarcia spadku) w skład spadku po S. T. wchodził udział $\frac{1}{2}$ części w udziale $\frac{1}{2}$ części we współwłasności nieruchomości objętej Kw nr (...) czyli udział w wysokości $\frac{1}{4}$ niewydziałonych części w nieruchomości objętej Kw nr (...), która obejmowała działki nr (...) (przed podziałem działka nr (...)) oraz nr (...). Niekwestionowana przez uczestników postępowania i częściowo ustalona w drodze opinii biegłego wartość całej nieruchomości, według stanu z dnia otwarcia spadku po S. T. a cen z chwili działu spadku wynosiła (...)zł (działka (...)) - (...)zł, działka (...) - (...)zł, działki (...) - (...)zł, i działka (...) - (...)zł). Zatem wartość spadku po S. T. to $\frac{1}{4} \times (...)zł$ co daje kwotę **(...)zł**.

Mimo, że w czasie trwania małżeństwa ze S. T. F. T. przysługiwał równy z mężem udział w udziale w prawie własności nieruchomości ($\frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$ czyli $\frac{1}{4}$) to w chwili śmierci prócz tego udziału należał do niej udział w wysokości $\frac{1}{16}$, który odziedziczyła po zmarłym mężu. Zgodnie bowiem z art. 931 § 1 k.c. (co stwierdza postanowienie z dnia 6 stycznia 1995 r., sygn. akt IX Ns 646/94, Sądu Rejonowego w Słupsku) po śmierci S. T. nabyła $\frac{1}{4}$ spadku po nim ($\frac{1}{4} \times \frac{1}{4}$) Zatem stanowiący jej majątek i podlegający dziedziczeniu udział w prawie własności nieruchomości objętej Kw nr (...) wynosił $\frac{1}{4} + \frac{1}{4} \times \frac{1}{4}$. Zatem w chwili śmierci F. T. jej udział w prawie własności ww nieruchomości wynosił $\frac{5}{16}$ a jego wartość to $\frac{5}{16} \times (...)zł$ czyli **(...)zł**.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy mocą art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie 1 ustalając,

- w punkcie 1 a, że w skład spadku po S. T. udział w wysokości $\frac{1}{4}$ w prawie własności niewydziałonej części nieruchomości obejmującej zabudowane działki (...) oraz niezabudowane działki (...), położone w D. o powierzchni łącznej (...)ha, dla której Sąd Rejonowy w Słupsku Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) – o wartości (...)złoty;
- w punkcie 1b), że w skład spadku po F. T., zmarłej dnia (...)r. r. w S. ostatnio stale zamieszkałej w D. wchodzi udział w wysokości $\frac{5}{16}$ w prawie własności niewydziałonej części nieruchomości opisanej w punkcie 1a – o wartości (...)zł

Zasadny okazał się zarzut niewłaściwego ustalenia wartości darowizn, które powinny podlegać zaliczeniu na schedę spadkową. Zgodnie z art. 1042 § 2 k.c. wartość darowizn podlegających zaliczeniu na schedę spadkową ustala się według stanu z chwili dokonania darowizny a według cen z chwili działu spadku. W chwili dokonywania na rzecz U. B. i jej męża S. B. przez spadkodawców udziału w wysokości $\frac{1}{2}$ w prawie własności nieruchomości – nieruchomość obejmowała działki nr (...) (przed podziałem geodezyjnym), (...) (przed podziałem geodezyjnym) i (...). Opinia biegłej A. D. w części określającej wartość nieruchomości na dzień darowizny na rzecz małżonków B. (str. 22 i następne opinii k.809) określała jedynie wartość jednej z działek wchodzących w skład nieruchomości a mianowicie wartość udziału $\frac{1}{2}$ w prawie własności tylko działki (...) i taka wartość błędnie przyjął Sąd pierwszej instancji. Wartość całej nieruchomości (według stanu z chwili dokonania darowizny a cen z chwili dokonania działu spadku stanowiła sumę wartości poszczególnych działek określonych opinia biegłej A. D. k. 809 str. oraz w odniesieniu do działki (...) ustalonej zgodnym oświadczeniem uczestników złożonym na rozprawie apelacyjnej) czyli (...)zł (działka (...)) + (...)zł (działka (...)) i (...)zł (działka (...)) = (...)zł czyli wartość darowizny (udziału $\frac{1}{2}$) to (...)zł a przypadająca na U. B. $\frac{1}{2}$ to zł

Nieruchomość będąca przedmiotem darowizny pozostawała we wspólności majątkowej małżeńskiej S. T. i F. T. a ich udziały były równe. Zatem podlegająca zaliczeniu na poczet schedy spadkowej (po S. T.) darowizna to połowa z darowanego udziału $\frac{1}{2}$ - czyli $\frac{1}{4}$ wartość nieruchomości czyli . Udział w nieruchomości darowany został małżonkom B. do majątku stanowiącego ich wspólność majątkową małżeńską dlatego zaliczeniu podlegać powinna połowa tej kwoty – tylko ona przypadała bowiem spadkodawczyni - (po zaokrągleniu) (...)zł Ponieważ sytuacja prawna S. T. i F. T. w chwili dokonywania darowizny na rzecz małżonków B. była tożsama . Zaliczeniu na schedę spadkową po F. T. również podlegała kwota (po zaokrągleniu) (...)zł.

Zasadny okazał się zarzut nieprawidłowego ustalenia wartości darowizny uczynionej przez spadkobierców na rzecz Z. T. a podlegającej zaliczeniu na schedę spadkową. Wprawdzie początkowo biegła ustaliła wartość darowanej działki (...) na kwotę (...)zł (str. 28 opinii o na k.809) jednak w wyjaśnieniach do opinii (k. 901) kwotę tą skorygowała do kwoty (...)zł W chwili dokonywania darowizny działka (...) stanowiła współwłasność spadkobierców oraz małżonków B.. Darowizna od każdego ze spadkobierców to $\frac{1}{4}$ wartość całej nieruchomości – co daje po zaokrągleniu kwotę (...) zł

Zgodnie z art. 1042 § 1 k.c. zaliczenie na schedę spadkową przeprowadza się w ten sposób, że wartość darowizn lub zapisów windykacyjnych podlegających zaliczeniu dolicza się do spadku lub do części spadku, która ulega podziałowi między spadkobierców obowiązanych wzajemnie do zaliczenia, po czym oblicza się schedę spadkową każdego z tych spadkobierców, a następnie każdemu z nich zalicza się na poczet jego schedy wartość darowizny lub zapisu windykacyjnego podlegającej zaliczeniu.

Obliczenie schedy spadkobierców po S. T..

Wartość spadku ((...)zł. zł) powiększona o wartość darowizny przypadającą na rzecz U. B. ((...)zł) ; powiększona o wartość darowizny na rzecz Z. T. ((...) zł) łącznie (...)zł . U. B. w spadku przysługiwał udział w wysokości $\frac{1}{8}$ części o wartości (...)zł Skoro w wyniku darowizny uzyskała majątek o wartości (...)zł to Ponieważ U. B. otrzymała darowiznę której wartość przewyższa wartość schedy spadkowej przy dziale spadku po S. T. nie uwzględnia się ani darowizny, ani spadkobiercy zobowiązanego do ich zaliczenia (art. 1040 k.c.). Zatem zaliczeniu na schedę spadkowa podlega jedynie darowizna uczyniona na rzecz Z. T. w wysokości (...) zł a wartość spadku to kwota (...)zł. Zatem spadek przypadał w równych częściach (po $\frac{3}{20}$) pozostałym biorącym żyjącym spadkobiercom .

Obliczenie schedy spadkobierców po F. T.

Wartość spadku ((...)zł. zł) powiększona o wartość darowizny przypadającą na rzecz U. B. ((...)zł) ; powiększona o wartość darowizny na rzecz Z. T. ((...) zł) łącznie zł . U. B. w spadku przysługiwał udział w wysokości $\frac{1}{8}$ części o wartości (...)zł Skoro w wyniku darowizny uzyskała majątek o wartości (...) zł to Ponieważ U. B. otrzymała darowiznę której wartość przewyższa wartość schedy spadkowej przy dziale spadku po S. T. nie uwzględnia się ani darowizny, ani spadkobiercy zobowiązanego do ich zaliczenia (art. 1040 k.c.). Zatem zaliczeniu na schedę spadkowa podlega jedynie

darowizna uczyniona na rzecz Z. T. w wysokości (...) zł a wartość spadku to kwota (...)zł . Zatem spadek przypadał w równych częściach (po 1/5) pozostałym spadkobiercom

Apelujący zarzucił , że Sąd pierwszej instancji błędnie ocenił, że oświadczenia złożone przez darczyńców w umowie darowizny z dnia 24 maja 2011 r. zostały złożone pod wpływem błędu podstępnie wywołanego przez Z. T.. Zarzut ten , mimo że nie pozbawiony racji , pozostaje bez wpływu na prawidłowość rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 4 zaskarżonego postanowienia . Nie ulega wątpliwości, że przedmiotem umowy darowizny z dnia 24 maja 2011 r. nie był udział we własności całej nieruchomości KW (...). Nieruchomość ta obejmuje bowiem działki (...) a przedmiotem umowy darowizny były jedynie udziały wynoszące łącznie 4/12 części w połowie zabudowanej nieruchomości, oznaczonej numerem geodezyjnym działki (...). W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominująca jest koncepcja wieczystoksięgowego modelu nieruchomości, zgodnie z którą nieruchomością jest część powierzchni ziemskiej , dla której urządzono księgę wieczystą (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., IV CSK 56/07 Lex 301839, wyrok z dnia 30 października 2003 roku IV CK 114/02, OSNC 2004, nr 12, poz. 201). Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu Najwyższego opowiadające się za koncepcja wieczystoksięgowego rozumienia nieruchomości przekładającego się na zasadę „jednak księga wieczysta – jedna nieruchomość”. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 21 marca 2013 r. III CZP 8/13 (OSNC 2013 nr 9, poz. 108) w polskim prawie cywilnym przedmiotem własności i innych praw rzeczowych jest zawsze rzecz w całości , nigdy nie może to być część rzeczy (art. 47 § 1 k.c.) Nie ulega zatem wątpliwości, że umowa przenosząca udział nie we własności rzeczy a tylko jej części składowej jest nieważna jako sprzeczna z ustawą (art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 47 § 1 k.c.). Skoro w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy przedmiotem umowy darowizny obejmowała rozporządzenie udziałem w prawie własności działki gruntu nr (...), która wraz z innymi działkami objęta jest jedną księgą wieczystą, to umowa ta jako nie respektująca zakazu rozporządzania częścią składową nieruchomości jest umową nieważną (por. także cytowane postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., IV CSK 56/07, z dnia 16 czerwca 2009 r., V CSK 479/08, Lex 627259). Ponieważ umowa darowizny z dnia 24 maja 2011 r. jest z mocy prawa jest nieważna z przyczyn określonych wyżej zarzut, że oświadczenie woli darczyńców zostało złożone pod wpływem błędu wywołanego podstępnie przez Z. T. pozostaje bez wpływu na prawidłowość konstatacji Sądu pierwszej instancji, że umowa jest nieważna. Bez względu bowiem na to czy oświadczenie woli darczyńców było dotknięte wadą czy nie - umowa z innych wskazanych wyżej przyczyn z mocy prawa jest nieważna.

Zasadny, jednak tylko w części i z innych przyczyn niż wskazane w apelacji, okazał się zarzut nieprawidłowego ustalenia wysokości nakładów na spadek. Podstawę prawną rozliczenia dokonanych nakładów stanowi art. 207 k.c. w zw. z art. 1035 k.c. W literaturze przyjmuje się, że rozliczenie z tytułu nakładów obejmuje jedynie nakłady poczynione zgodnie z zasadami zarządu rzeczą wspólną a więc nakłady konieczne dokonane za zgodą większości współwłaścicieli (art. 201 k.c.) a inne za zgodą wszystkich współwłaścicieli (art. 199 k.c.). Jednak w przypadku dokonania nakładów , które zwiększają wartość rzeczy wspólnej , nawet jeżeli zostały one dokonane niezgodnie z zasadami zarządu rzeczą wspólną, winny one zostać rozliczone na podstawie art. 405 k.c. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności z zeznań świadków R. M., B. B. (2) , J. B., K. M. (3), J. O., J. S., Ł. W. i J. W. oraz opinii biegłego wynika, że po śmierci S. T. małżonkowi B. dokonali przebudowy budynku mieszkalnego położonego na działce noszącej obecnie oznaczenie (...)doprowadzając do zwiększenia jego powierzchni użytkowej. Oczywistym jest i zostało przez biegłą wyjaśnione i logicznie argumentowane, że takie zwiększenie powierzchni użytkowej powoduje zwiększenie wartości nieruchomości , które biegłą obliczyła na łączną kwotę (...)zł . Bez znaczenia zatem było czy i jakie dokładnie prace zostały wykonane. Jedynym istotnym elementem było zwiększenie powierzchni budynku i w konsekwencji zwiększenie jego wartości

Wobec treści zarzutu apelacyjnego skierowanego do rozstrzygnięcia o rozmiarze i wysokości nakładów poniesionych przez małżonków B. na nieruchomość będąca przedmiotem postępowania , wskazać w tym miejscu należy, że Sąd Okręgowy podziela i czyni podstawą swojego rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji w tym w zakresie. Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może być uznany za usprawiedliwiony jedynie wtedy, gdy Sąd w swoim rozumowaniu uchybi regułom logiki lub doświadczenia życiowego i naruszenie to ma wpływ na wynik sprawy. Zarzutu takiego nie można postawić Sądowi pierwszej instancji, który dokonał wszechstronnej

analizy materiału dowodowego, przeprowadzone dowody rozważył i omówił w uzasadnieniu wyroku, wiarygodność i moc dowodów określił według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia całego zebranego materiału dowodowego – z uwzględnieniem wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu ale także wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów i mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności. Przechodząc do zarzutów stawianych wywodowi Sądu pierwszej instancji stwierdzić należy, że nie zasługują one na uwzględnienie.

Apelujący podnosząc zarzut wskazywał na wyrwane z kontekstu elementy zeznań poszczególnych świadków oraz twierdzeń stron. Analiza zebranego w sprawie materiału dowodowego nie może polegać na uwzględnianiu tylko fragmentów, korzystnych dla danej strony (uczestnika postępowania) ale winna opierać się na całości zebranego w sprawie materiału dowodowego. Temu warunkowi odpowiada dokonana przez Sąd Rejonowy ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego uwzględniająca nie tylko elementy ale całość zeznań świadków i uczestników oraz pozostałe materiały dowodowe w tym zdjęcia.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że nakłady na nieruchomości wchodząca w skład spadku były dokonywane przez małżonków B. w okresie od 14 lutego 1992 r. i zakończyły się przed dniem śmierci F. T.. Przyjąć zatem należy, że podlegające rozliczeniu w toku postępowania o dział spadku nakłady były poczynione jedynie na spadek po S. T.. Wartość tych nakładów stanowi kwotę o jaką wzrosła wartość udziału S. T. a więc udziału $\frac{1}{4}$ w całej nieruchomości. Skoro wartość całej nieruchomości wzrosła o (...)zł to wartość nakładów na majątek wchodzący w skład spadku po S. T. wynosił $\frac{1}{4} \times (\dots)$ zł czyli (...)zł. Nakłady dokonywane przez małżonków B. na majątek F. T. w czasie kiedy ona jeszcze żyła stanowiły zobowiązanie tej ostatniej wobec małżonków B., które z chwilą śmierci stało się długiem spadkowym. Zgodnie z art. 686 k.p.c. w toku postępowania o dział spadku sąd dokonuje rozliczeń między spadkobiercami jedynie z tytułu spłaconych przez nich długów spadkowych. Jeżeli jeden ze spadkobierców zaspokoił wierzyciela, może żądać od pozostałych spadkobierców zwrotu tego co świadczył, w częściach odpowiadających wielkości ich udziałów w spadku (art. 1034 § 1 zd. 2 k.c.) – a taka sytuacja w rozpoznawanej sprawie nie została wykazana.

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut przedawnienia zgłoszony przez Z. T.. Skoro zgodnie z art. 686 k.p.c. wszystkie sporne stosunki pomiędzy uczestnikami (w tym poczynionych na spadek nakładów) istniejące do chwili działu spadku, rozstrzygać w ramach postępowania o dział spadku. (por. postanowienie SN z dnia 6 marca 1967 r., II CR 76/67, OSNC 1967, nr 7-8, poz. 145; uzasadnienie uchwały SN z dnia 25 czerwca 1971 r., III CZP 34/71, OSNC 1972, nr 4, poz. 62; postanowienie SN z dnia 21 października 1998 r., II CKU 56/98, LEX nr 465995; postanowienie SN z dnia 5 lutego 2002 r., II CKN 803/99, OSP 2002, z. 12, poz. 162; postanowienie SN z dnia 7 marca 2002 r., II CKN 720/99, LEX nr 55133; postanowienie SN z dnia 10 listopada 2006 r., I CSK 219/06, LEX nr 602191; postanowienie SN z dnia 15 kwietnia 2011 r., II CSK 430/10, LEX nr 846560) a roszczenie o dział spadku nie przedawnia się (art. 220 k.c. w zw. a art. 688 k.p.c.), nie przedawnia się również roszczenie o zwrot nakładów na majątek spadkowy, które może zostać rozliczone w ramach działu spadku.

W toku postępowania uczestnicy przedstawiali różne warianty działu spadku i podziału nieruchomości, jednak nie wypracowali w tym zakresie żadnego porozumienia. Zgodni byli jedynie co do wydzielania działki (...) i przydzielenia jej M.. W tych okolicznościach rzeczą Sądu było dokonanie takiego podziału, który uwzględniałby wielkość posiadane przez uczestników postępowania udziały, dotychczasowy sposób użytkowania a także przeznaczenie nieruchomości. Podkreślenia wymaga, że w przypadku zniesienia współwłasności nieruchomości (jak i działu spadku obejmującego nieruchomości) pierwszeństwo ustawodawca przyznaje fizycznemu podziałowi rzeczy wspólnej między współwłaścicielami. Następuje to w drodze przyznania każdemu ze współwłaścicieli wyodrębnionej części wspólnej rzeczy. Wielkość tej części powinna odpowiadać wielkości udziału we współwłasności.

Podlegająca działowi spadku i jednoczesnemu zniesieniu współwłasności nieruchomości obejmuje następujące wydzielone geodezyjnie działek (...). Wielkość tych działek, dotychczasowy sposób korzystania z nich pozwala zdaniem Sądu Okręgowego na dokonanie fizycznego podziału nieruchomości, bez konieczności dalszego dzielenia już wyodrębnionych geodezyjnie działek. Sąd Okręgowy podzieliła w całej rozciągłości argumentację Sądu pierwszej

Wobec tego, że działka (...) (o powierzchni (...)ha i wartości (...)) jest działką położoną pomiędzy drogą publiczną o działkami wyodrębnionymi z działki (...). Dla zachowania możliwości dostępu do drogi publicznej każdemu w uczestników, którym przydzielone działki wydzielone z działki (...) konieczny było pozostawienie tej działki we współwłasności Z. T., H. Ż. i K. M. (1) działkę (...) określając, że udziały we współwłasności wynoszą: Z. T. - 1/4, H. Ż. - 1/4 - uznając, iż tak określone udziały są zbliżone do wielkości przyznanych części nieruchomości.

Znosząc współwłasność nieruchomości (...) oraz (...) Sąd wziął pod uwagę, że małżonkowie B., nie byli zainteresowani uzyskaniem działek wydzielonych z działek (...) i głównie zależało im na uzyskaniu w wyniku podziału działki nr (...).

Słusznym była zdaniem Sądu Okręgowego decyzja Sądu Rejonowego o przydzieleniu działki nr (...) Z. T.. Taki podział bowiem powoduje, że uczestnik uzyskał działkę przylegającą do działki już do niego należącej a nadto usuwa istniejącą dotąd konieczność przechodzenia Z. T. przez działkę małżonków B..

Wielkość udziałów w spadku

Skoro U. B. nie bierze udziału w dziale spadku to na pozostałych żyjącym spadkobiercom przypadał odpowiednio 3/20 w spadku po S. T. i 1/5 w spadku po F. T. .

Ponieważ w wyniku darowizny M. R. i M. T. (1) darowały K. M. (1) swoje udziały w spadku po rodzicach udział K. M. (2) w spadku po S. T. wynosił 9/20 a po F. T. – 3/5 .

Natomiast udziały Z. T. i H. Ż. wynosiły w majątku spadkowym po S. T. 3/20 a po F. T. wynosiły 1/5 .

Wartość udziałów przypadających na biorących udział w dziale spadkobierców

.

Spadek o S. T.

Udział Z. T. to 3/20 z 191 926,25 zł pomniejszony o wartość darowizny 3 491 zł co daje **25 297,94 zł**

udział H. Ż. to 3/20 z 191 926,25 zł co daje **28 788,94 zł**

udział K. M. (1) to 9/20 z 191 926,25 zł co daje **86 366,81 zł**

Spadek o F. T.

Udział Z. T. to 1/5 z 239 035,06 zł pomniejszony o wartość darowizny 3 491 zł co daje **44 316,01 zł**

udział H. Ż. to 1/5 z 239 035,06 zł co daje **47 807,01 zł**

udział K. M. (1) to 3/5 z 239 035,06 zł co daje **143 421,04 zł**

Nieruchomość (...)

W wyniku działu spadku po obojgu spadkobiercach i zniesienia współwłasności nieruchomości (...) uczestnikom postępowania , stosownie do wielkości udziałów powinno przyspaść:

Z. T. 69 613,95 zł

H. Ż. 76 595,95 zł

K. M. (1) 229 787,85 zł

Małżonkom B. 376 868,50 zł

W wyniku działu spadku i zniesienia współwłasności uczestnikom przypadł majątek o wartości:

Z. T. 56 236,22 zł

H. Ż. 18 678,34 zł

K. M. (1) 194 032,26 zł

Małżonkom B. 484 794 zł

Tytułem wyrównania udziałów zatem należało zasądzić solidarnie od małżonków B. na rzecz

Z. T. 13 377,73 zł

H. Ż. 57 917,61 zł

K. M. (1) 35 755,59 zł

Nieruchomość (...)

W wyniku zniesienia współwłasności nieruchomości (...)

uczestnikom postępowania , stosownie do wielkości udziałów powinno przyspać:

Z. T. (1/6 z 117 660 zł) 19 610 zł

H. Ż. (1/6) 19 610 zł

małżonkom B. (1/6) 19 610 zł

K. M. (1) (3x1/6 po przeniesieniu na nią

udziałów R. i J. - T.) 58 830 zł

W wyniku podziału tej nieruchomości uczestnikom przypadły działki o wartości:

Z. T. 25 950 zł

H. Ż. 27 840 zł

K. M. (1) 63 870 zł

Małżonkom B. 0 zł

Zatem tytułem spłaty na rzecz małżonków B. należałoby zasądzić od

Z. T. (25 950 zł– 19 610zł) 6340 zł

H. Ż. (27 840 zł – 19 610 zł) 8 230 zł

K. M. (1) (63 870 zł – 58 830 zł) 5 040 zł

Rozliczenie nakładów poniesionych przez małżonków B.

Wielkość tych nakładów powinna zostać podzielona stosownie do wielkości udziałów . Uczestnicy winni zatem zwrócić małżonkom B.

Z. T. 3/20 (udział w spadku po ojcu)

z 37 701,50 zł (wartość ustalonych nakładów) 5.655,23 zł

H. Ż. również 3/20 z 37 701,50 zł 5 655,23 zł K. M. (1) 9/20 z 37 701,50 zł 16 965,68 zł

Rozliczenie uczestników postępowania – poprzez dokonanie potrąceń ww. należności zgodnie z wzorem

A - B - C = D

A – kwota jaką małżonkowi B. winni zwrócić pozostałym uczestnikom w rozliczeniu działu spadku i podziału nieruchomości

B – kwota jaką uczestnicy winni zwrócić małżonkom B. jako spłatę ich udziału w nieruchomości (...)

C – kwota jaką uczestnicy winni zwrócić małżonkom B. jako rozliczenie nakładów

D – kwota podlegająca zasądzeniu od małżonków B. na rzecz poszczególnych uczestników postępowania

W ostatecznym rozliczeniu małżonkowie B. winni solidarnie zwrócić:

Z. T. 13 377,73 - 6 340 - 5 655,23 = **1 382,50zł** H. Ż. 57 917,61 - 8 230 - 5 655,23 = **44 032,38zł**

K. M. (1) 35 755,59 - 5040 - 16 965,68 = **13 749,91zł**

o czym Sąd Okręgowy orzekł zmieniając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w tym zakresie punkt 7 zaskarżonego postanowienia

Konsekwencją uznania za prawidłowe punktów 6 A, B i C postanowienia była konieczność oddalenia apelacji w części skierowanej także do punktu 8 i 9 , które rozstrzygały o obowiązku wydania przedmiotów majątkowych przyznanych uczestnikom w punktach 6 A i C postanowienia.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 postanowienia a na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oddalił apelację w pozostałym zakresie.

W ocenie Sądu Okręgowego orzeczenie Sądu Rejonowego o kosztach postępowania i kosztach sądowych jest trafne. Podkreślenia wymaga, na co zwrócił Sąd Najwyższy uwagę w postanowieniu z dnia z dnia 23 października 2013 r., IV CZ 74/13(Lex 1388478) w sprawach o dział spadku nie występuje sprzeczność interesów, o której mowa w art. 520 § 2 i 3 k.p.c., niezależnie od stanowiska stron i zgłaszanych przez nie twierdzeń i wniosków w przedmiocie składu, wartości i sposobu podziału majątku wspólnego. W postępowaniu tym uczestnicy są także w równym stopniu zainteresowane rozstrzygnięciem i ich interesy są wspólne o tyle, że celem postępowania jest wyjście ze wspólności majątkowej i uregulowanie wzajemnych stosunków majątkowych Wprawdzie w toku tego postępowania na mocy art. 618 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c.. rozstrzygane są żądania, które mogą być sporne jak np. spór o własność, rozstrzygnięcie, jednak z uwagi na konieczność objęcia w jednym postępowaniu o dział spadku także tego spory a z drugiej strony wskazana specyfikę postępowania działowego – uznać należy, że nawet jeżeli istniał spór między uczestnikami co do poszczególnych rozstrzygnięć postanowienia działowego to wskazana zasad – każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie. Na gruncie rozpoznawanej sprawy zatem koszty postępowania , które powstały w sprawie IX C 358/12 Sądu Rejonowego w Słupsku powinny zostać poniesie przez tego uczestnika postępowania działowego, którego czynności podejmowane w toku postępowania IX C 358/12 spowodowały konieczność uiszczenia opłaty. Nie ma natomiast podstaw do rozliczania powstałych w tamtym postępowaniu kosztów na podstawie art. 520 § 2 lub 3 k.p.c.

Słuszne jest także rozstrzygnięcie przez Sąd pierwszej instancji o kosztach sądowych, poniesionych za uczestników przez Skarb Państwa. Zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

(Dz. U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm.) kosztami tymi Sąd winien obciążyć strony (uczestników postępowania przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów postępowania a więc przy zastosowaniu zawartej w art. 520 § 1 k.p.c. zasady, że każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie . trafnie zatem Sąd pierwszej instancji obciążył uczestników tylko tymi kosztami, które były wywołane ich udziałem tzn. podjęte na ich wniosek lub z powodu ich stanowiska w sprawie.

Wobec powyższego Sąd na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 i art. 397 § 2 k.p.c. k.p.c. oddalił zażalenie i apelację w części w jakiej skierowana była do orzeczenia o kosztach.

Mając na względzie opisana wyżej specyfikę postępowania o dział spadku o zniesienie współwłasności , o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.